

Kā tiek izsniegti oglekļa kredīti?

Avots: Latvijas Meža īpašnieku un apsaimniekotāju konfederācija

Jau vairākus gadus jauna vides politika pasaulē tiek ieviesta izmantojot arī dažādus finanšu instrumentus. Arī mums Latvijā ir ļoti svarīgi izprast šī procesa būtību, noteikumus un uzdevumus. Tāpēc šajā apkopojumā apskatīsim jautājumus, kas saistīti ar oglekļa kredītiem, oglekļa projektiem, to darbību, pārvaldību un uzraudzību

Oglekļa kredīti ir būtisks instruments centienos visā pasaulē samazināt oglekļa emisijas. Tie atspoguļo mērvienību, kas kvantitatīvi nosaka siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu. Viens oglekļa kredīts atbilst 1 tonnai oglekļa dioksīda ekvivalenta (CO₂e) emisiju. Šos kredītus var pirkt, pārdot un tirgot oglekļa tirgū, stimulējot privātpersonas, uzņēmumus un valdības uzņemt atbildību par savu oglekļa dioksīda emisiju apjomu.

Izpratne par oglekļa kredītu un oglekļa projektu nozīmi

Oglekļa kredītus izmanto, lai samazinātu oglekļa dioksīda emisijas. Oglekļa pēda ir kopējais siltumnīcefekta gāzu, galvenokārt oglekļa dioksīda, daudzums, ko tieši vai netieši emitē indivīds, organizācija vai produkts. Lai sasniegtu nulles neto vērtību un kļūtu oglekļa neitrāli, ir jākompensē vai jāsamazina emisijas, kas ir līdzvērtīgas radīto emisiju apjomam.

Galvenie oglekļa emisiju avoti ir fosilā kurināmā sadedzināšana enerģijas ražošanai, rūpnieciskie procesi, transports, atmežošana un lauksaimniecība. Izpratne par šiem avotiem palīdz noteikt galvenās jomas, kurās oglekļa emisiju kompensēšanas projekti var būtiski ietekmēt.

Oglekļa kompensēšanas projekti ir iniciatīvas, kuru mērķis ir samazināt, novērst vai izvadīt no atmosfēras siltumnīcefekta gāzu emisijas. Šādi projekti var būt dažādi, piemēram, mežu atjaunošana, atjaunojamās enerģijas iekārtas, metāna uztveršana no atkritumu poligoniem un citi. To uzdevums ir radīt oglekļa kredītus, kas atbilst panāktajam emisiju

samazinājumam. Oglekļa kredītus pēc tam izmanto, lai kompensētu emisijas un samazinātu oglekļa dioksīda emisijas.

Daži oglekļa emisiju kompensēšanas projekti ir ne tikai emisiju samazināšanas projekti; tie sniedz arī ievērojamus sociālos un vides papildu ieguvumus vietējām kopienām. Piemēram, mežu atjaunošanas projekts, kas sekvestrē oglekli, var arī veicināt bioloģisko daudzveidību, nodrošināt vietējo iedzīvotāju iztikas līdzekļus un aizsargāt ūdens baseinus.

Šajā rakstā aplūkots oglekļa kredītu dzīves cikls un oglekļa kredītu izsniegšanas process. Lai gan daudzi var būt pazīstami ar oglekļa kredītu jēdzienu un to izmantošanu, lai samazinātu oglekļa dioksīda emisijas un sasniegtu nulles neto emisijas, mēs iedziļināsimies, kā šie kredīti tiek radīti, izsniegti un izņemti no apgrozības.

Oglekļa kompensāciju projekti nav ierobežoti tikai konkrētos reģionos vai valstīs. Tiem ir globāls mērogs, risinot emisiju un ilgtspējas problēmas visos kontinentos. Piemēram, vēja enerģijas projekts Indijā var kompensēt emisijas no ražotnes Amerikas Savienotajās Valstīs. Šī savstarpējā saistība uzsver oglekļa tirgus sadarbības raksturu un to, kā tas veicina vides iniciatīvas pasaules mērogā.

Oglekļa kredītu tirdzniecība notiek gan prasību ievērošanas, gan brīvprātīgajos tirgos. Atbilstības tirgu darbību nosaka regulatīvās iestādes, un uz uzņēmumiem attiecas emisiju ierobežojumi vai limiti. Šādas struktūras var iegādāties kredītus, lai izpildītu savas saistības, ja tās pārsniedz maksimāli pieļaujamo apjomu. Savukārt brīvprātīgie tirgi ļauj privātpersonām un organizācijām brīvprātīgi iegādāties kredītus, lai kompensētu savas emisijas un apliecinātu apņemšanos ievērot ilgtspējību.

Brīvprātīgajā oglekļa tirgū oglekļa kredītus bieži vien iedala kategorijās, pamatojoties uz projekta veidu, no kura tie iegūti. Šāda klasifikācija ietver mežu saglabāšanu, atjaunojamo enerģiju, atkritumu apsaimniekošanu un citus. Katrs veids ir unikāla pieeja cīņai pret pieaugošajām emisijām.

Oglekļa emisiju kompensēšanas mehānismi tiek izmantoti, lai neitralizētu emisijas, un ir svarīgi, jo ne visas emisijas var novērst īstermiņā. Atbalstot oglekļa kompensēšanas projektus, privātpersonas un organizācijas var

nekavējoties rīkoties, lai panāktu klimata neitralitāti, vienlaikus strādājot pie emisiju samazināšanas to rašanās vietā.

Oglekļa kredīta dzīves cikls

Tagad, kad esam izpētījuši oglekļa kredītu plašāku kontekstu, pievērsīsimies oglekļa kredītu dzīves cikla posmiem brīvprātīgajā tirgū un oglekļa kredītu izsniegšanas procesam - kā tie tiek radīti, izsniegti un izņemti.

1. posms: projekta izstrāde

Oglekļa projekta izstrāde saskaņā ar metodiku

Oglekļa kredīta dzīves cikls sākas ar projekta izstrādātājiem. Izstrādātāji izveido un īsteno projektus, kuru mērķis ir samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tie var ietvert projektus, kas vērsti uz mežu atjaunošanu, atjaunojamās enerģijas iekārtām, metāna uztveršanu vai ilgtspējīgu lauksaimniecības praksi. Katrā projektā jāievēro konkrēta veida oglekļa projektiem raksturīgas metodikas vai protokoli, kas kvantitatīvi nosaka emisiju samazināšanas potenciālu.

Projektu izstrādātāji projekta dokumentā (PDD) izklāsta projekta darbības, izmantojot konkrētu metodoloģiju. Starp starptautiski atzītām metodoloģijām/oglekļa sertifikācijas standartiem ir Verified Carbon Standard (VCS), Gold Standard, American Carbon Registry (ACR) un Climate Action Reserve (CAR). Visi DGB Group mežu atjaunošanas un apmežošanas projekti tiek verificēti, izmantojot vadošos standartus, piemēram, VCS un Gold Standard, lai nodrošinātu, ka tie sniedz augstākā līmeņa oglekļa kredītus un ilgtspējīgus, pozitīvus rezultātus.

Pēc projekta izstrādes sertificētājs apstiprina PDD, un projekta izstrādātājs var sākt projekta izstrādi saskaņā ar PDD. Šajā posmā projekta izstrādātājs uzrauga projekta progresu un izpildi. Piemēram, mežu atjaunošanas projektos tas ietver tūkstošiem līdz pat miljoniem koku stādīšanu un to saglabāšanu un veselības nodrošināšanu, lai varētu uzņemt projektā paredzētās mērķa emisijas.

Emisiju bāzes līmeņa noteikšana

Pirms projekta verifikācijas nākamajā posmā ir jānosaka emisiju samazinājuma bāzes līmenis. Emisiju bāzes scenārijs ir scenārijs bez noteiktas iejaukšanās, ar kuru salīdzina jebkuras oglekļa projekta izraisītās izmaiņas. Tas atspoguļo sagaidāmās emisijas bez projekta, nodrošinot etalonu, pēc kura tiks vērtēta projekta efektivitāte.

2. posms: Projekta apstiprināšana/pārbaude

Pēc projekta izstrādes sākās projekta apstiprināšanas/pārbaudes process. Tas nodrošina projekta rezultātā iegūto oglekļa kredītu leģitimitāti, un tajā piedalās divas galvenās puses - trešās puses auditors un trešās puses vērtēšanas aģentūra.

Auditors

Neatkarīgs trešās puses auditors, ko dēvē par validācijas/verifikācijas iestādi (VVB), novērtē projekta emisiju samazināšanas prasības, salīdzinot projekta emisijas ar bāzes līmeņa emisijām. Šis posms ietver projekta bāzes scenāriju, monitoringa procesu un emisiju samazinājuma aprēķina metodikas apstiprināšanu. Tas sastāv no dokumentu pārbaudes un apmeklējuma uz vietas, lai apstiprinātu, ka projekts atbilst oglekļa sertifikācijas programmas, piemēram, Verra VCS, prasībām. Oglekļa sertifikācijas standartam ir jāpieņem VVB, lai apstrādātu projekta reģistrāciju.

Pēc veiksmīgas projekta apstiprināšanas VVB izsniedz ziņojumu un paziņojumu, kas apliecina atbilstību oglekļa sertifikācijas standartiem, kurus sertifikācijas iestāde izmanto, lai pārskatītu visu projektu.

Vērtēšanas aģentūra

Oglekļa reitinga aģentūras novērtē kompensāciju ietekmi, izmantojot dažādas sistēmas, piemēram, BeZero alfabētisko skalu (AAA, AA, A) vai Silvera skalu no A līdz D. Tās novērtē, cik liela ir varbūtība, ka ar izsniegtajiem oglekļa kredītiem tiks sasniegts plānotais samazinājums, tādējādi nodrošinot oglekļa kredītu kvalitāti. Kopumā projektam jāatbilst

šādiem atbilstības kritērijiem: oglekļa emisiju rādītājs, papildināmība un pastāvība.

Papildināmība un noturība

Viens no būtiskākajiem oglekļa kredītu izsniegšanas kritērijiem ir papildināmības jēdziens. Tas nozīmē, ka projekta emisiju samazinājumam ir jābūt papildu salīdzinājumā ar to, kas būtu panākts, ja projekts netiktu īstenots. Papildināmība nodrošina to, ka oglekļa kredīti patiešām atspoguļo emisiju samazinājumu, kas citādi nebūtu noticis.

Vēl viens būtisks oglekļa kredītu verificācijas aspekts ir emisiju samazinājumu noturības nodrošināšana. Pastāvība attiecas uz ilgtermiņa garantiju, ka projekta rezultātā panāktais emisiju samazinājums saglabāsies ilgāku laiku, piemēram, novēršot iespējamus riskus, kas var izraisīt emisiju samazinājuma atcelšanu, piemēram, atmežošanu vai atjaunojamās enerģijas projektu pārtraukšanu.

Pārbaudes process

Verifikācija nodrošina projekta datu integritāti un atbilstību oglekļa standartiem. Verificētāji apstiprina projekta atbilstību, uzrauga datu precizitāti un apstiprina emisiju samazinājuma aprēķinus. Šis process var ietvert arī apmeklējumus uz vietas. Pēc veiksmīgas validācijas un verificācijas projekts ir gatavs reģistrācijai.

Projekta reģistrācija un oglekļa kredītu izsniegšana

Kad projekts ir sekmīgi izturējis apstiprināšanas un pārbaudes procesu, to reģistrē apstiprinātā reģistrā, piemēram, Verra. Izdotajiem oglekļa kredītiem var būt dažādi nosaukumi atkarībā no tā, kur tie ir reģistrēti. Verra VCS apstiprinātos oglekļa kredītus sauc par apstiprinātām oglekļa vienībām (VCU), bet Gold Standard tos sauc par apstiprinātiem emisiju samazinājumiem (VER). Katra VCU/VER atbilst 1 tonnai oglekļa dioksīda CO₂e emisiju, un tai ir piešķirts unikāls sērijas numurs, ko var izsekot visā tās dzīves ciklā projekta datubāzē.

Projekta reģistrēšanas un sertificēšanas procedūra ir atkarīga no reģistra. Reģistrā tiek veikta uzskaitē par to, kam pieder oglekļa kredīts, kam tas tiek pārdots un kad tas tiek izņemts no apgrozības. Kad projekts ir reģistrēts, oglekļa kredītus, pamatojoties uz pārbaudīto emisiju samazinājumu, izsniedz projekta izstrādātāja kontā, un pēc tam tie ir gatavi pārdošanai. Šis izšķirošais solis iezīmē smaga darba, rūpīgas plānošanas un apņemšanās mazināt emisijas kulmināciju. Oglekļa kredītus var turpināt ģenerēt un izniegt visā kredīšanas periodā, un projekts ir pakļauts pastāvīgai uzraudzībai un ziņošanai.

4. posms: oglekļa kredītu pārdošana/ iegāde

Oglekļa kredīti darbojas kā valūta oglekļa tirgū. Pēc izdošanas tie dodas oglekļa tirgū, nonākot pie privātpersonām, investoriem, uzņēmumiem un pat valdībām, kas vēlas kompensēt savas emisijas. Pieprasījumu pēc oglekļa kredītiem rada normatīvo aktu ievērošana vai brīvprātīgi lēmumi pildīt saistības klimata un ilgtspējas jomā.

Tiešie pircēji, kas vēlas samazināt savu oglekļa dioksīda emisijas nospiedumu, vai spekulatīvie investori tagad var iegādāties šos oglekļa kredītus tirgū tieši vai ar brokeru, tirgotāju un biržu starpniecību. Reģistrs pēc tam reģistrē šo īpašumtiesību maiņu.

Galvenās oglekļa biržas ir *Carbon Trade Exchange (CTX)*, *Xpansive*, *Toucan Protocol*, *AirCarbon Exchange (ACX)*, *Climate Impact X (CIX)* un *Viridios AI*. Šīs biržas nodrošina pārredzamu un pieejamu tirgu pircējiem un pārdevējiem, kā arī dienas un nedēļas oglekļa cenas. Tās nodrošina kredītu ticamību un ļauj viegli piekļūt oglekļa kompensāciju iespējām.

Oglekļa kredītu cenas mainās atkarībā no tādiem faktoriem kā projekta veids, atrašanās vieta, papildu ieguvumi un vispārējais piedāvājums un pieprasījums tirgū. Atbilstības tirgū oglekļa cenu noteikšanas instrumenti, piemēram, oglekļa nodokļi un emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS), ir galvenie oglekļa cenu noteikšanas virzītājspēki. Izpratne par šiem cenu noteikšanas mehānismiem palīdz pircējiem pieņemt pamatotus lēmumus par saviem ieguldījumiem.

Pircējiem oglekļa tirgū ir būtiska nozīme emisiju samazināšanas projektu atbalstīšanā un vides pārvaldības veicināšanā. Iegādājoties oglekļa

kredītus, viņi sniedz tiešu ieguldījumu tādu projektu finansēšanā, kuriem ir pozitīva ietekme uz planētu. Šis finansiālais atbalsts ļauj turpināt ilgtspējīgas iniciatīvas, padarot oglekļa kredītus par spēcīgu instrumentu vides pārmaiņu katalizēšanai.

5. posms: oglekļa kredītu izņemšana no apgrozības

Lai gan oglekļa kredītus var pirkt un pārdot tāpat kā jebkuru citu preci, to galvenais mērķis ir kompensēt emisijas. Pēc tam, kad uzņēmums ir nolēmis izmantot oglekļa kredītu, lai kompensētu/samazinātu oglekļa emisijas, oglekļa kredīts tiek izņemts no apgrozības. Tas nozīmē, ka reģistrs anulē oglekļa kredītu, un tas tiek uz visiem laikiem izņemts no apgrozības, un to vairs nevar tirgot vai izmantot kompensēšanai. Izslēgšana no apgrozības nodrošina, ka uz kredīta radīto emisiju samazinājumu nevar pretendēt vairākas puses, tādējādi novēršot dubultu uzskaiti un saglabājot oglekļa tirgus integritāti.

Visā oglekļa kredīta aprites cikla laikā būtiska ir pārredzamība un uzskaitē. Kredīti ir rūpīgi jāapstiprina un jāpārbauda, lai nodrošinātu, ka tie atspoguļo patiesu emisiju samazinājumu. Šī integritāte nodrošina, ka oglekļa kredītu tirgus efektīvi atbalsta emisiju samazināšanas iniciatīvas un palīdz cīnīties pret klimata pārmaiņām.

Oglekļa kredīti: zaļākas nākotnes veicināšana

Oglekļa kredītiem ir būtiska nozīme globālajā cīņā pret pieaugošajām emisijām un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Tie ir spēcīgs instruments pārejai uz ilgtspējīgu nākotni. Izprotot oglekļa kredītu aprites ciklu un oglekļa kredītu izsniegšanas procesu brīvprātīgajā tirgū, privātpersonas un organizācijas var pieņemt pamatotus lēmumus un atbalstīt projektus, kas nodrošina reālu un pārbaudāmu emisiju samazinājumu.

Tā kā mēs virzāmies uz dekarbonizētu ekonomiku, ir būtiski veicināt lielāku līdzdalību oglekļa emisiju kompensēšanas iniciatīvās. Atbalstot augstas kvalitātes oglekļa projektus, privātpersonas un organizācijas var veicināt zaļāku planētu un iedvesmot citus rīkoties.

Ir organizācijas, kas palīdz uzņēmumiem, investoriem un privātpersonām samazināt oglekļa dioksīda emisijas nospiedumu, izmantojot augstākā līmeņa oglekļa kredītus, kas ir verificēti saskaņā ar vadošajiem nozares standartiem. Tās atbalsta uzņēmumus visos tā ilgtspējas procesa veidošanas posmos un palīdz sasniegt oglekļa dioksīda emisiju samazināšanas mērķus.